

Att byta åsikt, eller parti

Av Nils-Eric Sandberg

Somliga byter värdering ibland. Andra byter parti ibland.
Några byter värdering, men inte parti. Andra byter parti, men inte värdering.
Och en del byter både parti och värdering.

CARL THAM ÄR EN INTRESSANT representant för partibygets och åsiktsbygets mekanismer. Han började i folkpartiet. Där kom han snabbt till centrum, som partisekreterare – ett uppdrag att vara den mest partinitiske av alla. Sedan blev han statsråd i folkpartiets minimiregering 1979: minister för energifrågorna, då med uppdrag att bevara kärnkraften. Efter den borgerliga valseger hösten 1979 blev han statssekreterare i UD.

De borgerliga partierna förlorade valet 1982. Där-efter förklarade Tham att han egentligen delat socialdemokraternas värderingar. Alltså gick han över till segrarna. De belönade honom med posten som generaldirektör för Sida, till personalens förtvivlan. Småningom fick han en statsrådspost, som utbildningsminister, till universitetens förtvivlan.

Hur går det till att byta värdering, eller parti, i vuxen ålder? Det är ett intressant problem. Herbert Tingsten, som hade erfarenhet av bådadera, har skrivit om detta i sina memoarer. Han började som liberal, gick sedan över till socialdemokratin; när han i två stora volymer granskat socialdemokratiens idéhistoriska bakgrund gick han tillbaka till liberalismen.

ATT NÅGON EFTER ETT ungdomligt revolutionsrus Anyktrar till är inte märkligt; det kan ingå i mognadsprocessen. En del nyktrar dock aldrig till. (Utrym- met medger inte någon uppräknig.)

Några kan i mogen ålder hamna i en livskris, och inse att det de trott på var förljuget, innebar tvång istäl- let för frihet. Det givna exemplet är Artur Koestler.

Filosofen Harald Ofstad gjorde i en artikel på DN:s kultursida en distinktion mellan lojalitet mot en idé och lojalitet mot en organisation. Han menade att värdering- en var det viktiga. För dem som företräder svenska ”folk- rörelser” måste detta vara en svärbegriplig distinktion.

Men vad har Carl Tham bytt?

Som partisekreterare i folkpartiet var han med om att skriva ett förslag till löntagarfonder, kallat ”medbor- garfonder”. Han var mot tanken på individuella ande- lar, alltså det enda liberala inslaget.

1976 beslöt DN:s ledarsida att rekrytera en särskild

redaktör för DN debatt. Carl Tham – då partisekreterare i folkpartiet – ringde chefredak- tören och förklarade att han tröttnat på politiken; han skulle definitivt lämna allt politiskt arbete; och han var intresserad av jobbet som redaktör för DN debatt.

VI VAR NÅGRA SOM PROTESTERADE: En partisekreterare från folkparti- et skulle sätta en partistämpel på DN debatt. Chefredaktören drog tillbaka för- slaget.

Men Carl Tham lämnade inte folkparti- et, och politiken, utan stannade kvar, i nästan 25 år, fast i skiftande partier.

Så vilken lojalitet har han skiftat, med Harald Ofstads distinktion – organisation eller värdering?

Som partisekreterare i folkpartiet var han självfallet lojal mot organisationen, även om han inte accepterade en liberal värdering om löntagarfonder.

Som socialdemokrat har han varit helt lojal mot den organisationen, i egenskap av Sidachef och statsråd.

Har han då bara bytt värderingar? Det är svårt att säga. Efter det borgerliga valnederlaget 1982 var de poli- tiska karriärmöjligheterna inom borgerligheten begrän- sade. Socialdemokratin erbjöd bättre utsikter; lojalt arbete inom det partiet kunde ge avkastning i form av höga poster. Och, som Herbert Tingsten skriver, renegaten tenderar att överträffa de nya kamraterna i partinit.

Anders Wijkman började som moderat, gick så till folkpartiet och konverterade nyligen till kristdemokra- terna, helt obesvärat. En sådan åsiktsodyssé bör som logisk slutstation ha centerpartiet. Dit når han nog snart.

I båda fallen Tham och Wijkman är det kanske så att Ofstads distinktion inte gäller: de såg ingen skillnad mel- lan organisation och värdering; inget var relevant.

Allt handlade om den egna personen.

Nils-Eric Sandberg (n_e_sandberg@hotmail.com) är fri- lansskribent och författare.

